

נפתלי חייט

לרקוד עם היפנים

רשמים מהשתתפות בחוג ריקודים ביפן

פסח 2024, יצאנו שתי משפחות רוקדות לטייל ביפן: משפחת שחר - אורלי ויאיר ומשפחת חייט - נפתלי (אני) ורעייתי אילנה.

היה חשוב לנו לראות ולחוות רבדים שונים בתרבות היפנית - תרבות, אמנות, היסטוריה, נופים וכמובן גם ריקודים. חיפשתי מידע ואחת ההרקדות, בעיר אוסקה, התאימה לנו ללוח הזמנים של הטיול. בחוג זה רוקדים ריקודי מעגל בלקניים וגם ישראליים. המדריך אקירה נישיקאוה.

- 1. "פלפל ובטטה" (על שיר שמקורו מבולגריה, ובכך השתלב גם באג'נדה הבלקנית של החוג): <https://bit.ly/3KsStXn>
- 2. "מעבר לקשת", ריקוד פשוט על שיר המוכר בעולם כולו: <https://bit.ly/3K6KZZF>

ריקודי עמים וריקודים ישראליים ביפן

למה רוקדים היפנים ריקודי עמים? למה ריקודים ישראליים? מספרים שאחרי מלחמת עולם השנייה הכניסו אמריקאים ליפן ריקודי עמים, כדרך לשבור את המבנה ההיררכי של החברה, שהרי בריקודים כולם שווים וכולם אווזים ידיים. כך נכנסו גם ריקודים ישראליים ראשונים ובהם גם "שבתם מים בששון" שהפך למנגינה פופולרית שאפילו שולבה במשחקי מחשב ביפן. ריקודי עמים מתאימים מאד לאופי היפני - עיסוק שיש בו למידה, הקפדה על פרטים, מורכבות ושאיפה למצוינות בביצוע. אקירה סיפר שהחוג באוסקה פעיל כבר משנת 1956! הוא עצמו רוקד כשלישים שנה ולפני 5 שנים, כאשר המוביל הקודם של החוג באוסקה לפתע הלך לעולמו, הוא נכנס לתפקיד.

עפים אל מעבר לקשת בהרים המושלגים

מספרים שאחרי מלחמת עולם השנייה הכניסו אמריקאים ליפן ריקודי עמים, כדרך לשבור את המבנה ההיררכי של החברה, שהרי בריקודים כולם שווים וכולם אווזים ידיים.

ברחבי יפן יש קבוצות ריקוד רבות, בהן גם העוסקות בריקודי עמים אותנטיים. ביפן נערכים מדי שנה כמה כינוסים של רוקדים אליהם מגיעים מדריכים מוזמנים, ובהם גם יוצרים רבים של ריקודים ישראלים - מושיקו הלוי ושמוליק גוב ארי שביקרו פעמים רבות, דודו ברזילי (2015/19/22), אבי פרץ (2016), ירון בן שמחון (2018), נורית מלמד ועוד.

אקירה סיפר לי שעד מגפת הקורונה למד ריקודים ישראליים בעיקר בסמינרים עם מדריכים אורחים, אך מאז הקורונה הוא גם למד ריקודים רבים במפגשי זום, לדוגמה של קבוצת Harkalive של עילי ספיאזק.

האם העניין בריקודים ישראליים קשור לסימפטיה ליהדות או לישראל? על פי אקירה, ההיכרות עם הרקע חשובה, אך רוב האנשים הרוקדים ריקודים ישראלים לא מתעניינים ברקע הלאומי, ופשוט אוהבים את הריקודים והאתגר הכרוך בהם.

מושיקו על ביקוריו ביפן

מושיקו החל לבקר ביפן כבר בסוף שנות השבעים. בכל נסיעה היו כמה וכמה מפגשים ברחבי יפן. רוב המפגשים היו בחסות הפדרציה היפנית לפולקלור, כאשר למפגשים הגדולים, בטוקיו, הגיעו מאות אנשים. בשנים הראשונות היה מושיקו מגיע כל שנה ונשאר כחודש. היפנים מאד אהבו את ריקודיו. לאורך השנים, הוא מספר שפגש רוקדים רבים שידעו מצוין את ריקודיו. הם למדו במהירות רבה וציפו שלכל ביקור יחבר ריקודים נוספים.

מושיקו מלמד בסמינר ביפן

הם יכלו ללמוד 6-7 ריקודים חדשים בכל פעם, אך מאידך זה יצר לחץ ליצור, ועל אף שהריקודים היו מצוינים, נוצרה תחושת "בית חרושת". וכך המליץ לאמרגנית שלו לשלב בפעילות זו את שמוליק גוב ארי, ולאחר שהשתכנעה, היו הוא ושמוליק מגיעים לסירווגין - שנה מושיקו ושנה שמוליק. הסמינרים של מושיקו ביפן נמשכו עד לשנת 2018.

הביקור בהרקדה

הגענו להרקדה ברכבת המהירה ביום גשום. הגענו היישר מהטיול, מבלי שהספקנו לעבור במלון ולהתארגן. נהג המונית שלקח אותנו לשם הרגיש את לחץ הזמן ששידרנו ולכן נהג כאילו הוא בשוד... ואז הסתבכנו בקומות המרתף של המרכז המסחרי העצום. בסוף יצא אלינו אחד הרוקדים והוביל אותנו פנימה.

בכניסה לסטודיו, המשמש מרכז חוגים עם חדרים להשכרה, ביקשו מאיתנו להוריד את הנעליים. כולם מחליפים את נעלי הרחוב לנעלי ריקוד. היות ואני אוהב לרקוד יחף, זה לא היווה עבורי בעיה לאחר שבררתי עם המדריך מראש שזה לא פוגע מבחינת קודים תרבותיים.

הקבוצה כבר רקדה, ורבים מהרוקדים היו עם מסכות קורונה על הפנים, על אף היעדר המיזוג. נוהג שהיה קיים ביפן עוד לפני שנות הקורונה, וכנראה רק התעצם בשנים האחרונות.

סיום מיסאלה - רפי זיו

לומדים את "מעבר לקשת", ומציירים בידינו קשת

כשנכנסנו כבר נשמעו ריקודים ישראלים. היו רקדנים מצוינים רבים, שהקפידו על דקויות הביצוע. רקדנו אתם את "כוכב הרוח" ו"עליזות" (מושיקו), "הנהר" (שמוליק גוב ארי), את "מישאלה" (רפי זיו) וגם את "נורמלי" (מיכאל ברזילי) https://youtu.be/E_d5tbxdoQ0. נראה היה שלכבוד האורחים מישראל ניתן דגש יתר לריקודים ישראלים אך ניכר כי אלה הינם חלק מפרטואר שגרת במקום. ואז הגיעו הריקודים הבלקניים... כאן הגיע הזמן שלנו לאתגר. הריקודים היו מהירים, מורכבים ומאתגרים. את רובם לא פגשתי בארץ, ואכן הם התאימו יותר לרקדנים הצעירים והנמרצים שהיו בהרקדה. השתלבנו כמיטב יכולתנו. בשלב זה הוזמנתי ללמד את שני הריקודים שלי.

התחלתי עם הריקוד "מעבר לקשת". ריקוד ציורי, בו הידיים מציירות קשת, עליה אל השמיים, ובסוף הריקוד את מעוף הציפורים אל מעבר לקשת, אל החופש ואל המשאלות. היפנים תופשים את תנועות הידיים לא כמרכיב "רשות", אלא כחלק ממבנה הריקוד. הם הקפידו להעתיק את תנועות הידיים יחד עם הצעדים, מבלי שהייתי צריך ללמדן (למעט ה"ציפורים" אותם הסברתי). וכאן הכנתי להם הפתעה לתרגול הריקוד בפעם השנייה עם הקלטה ביפנית! <https://youtu.be/aox0WNQb3Xs>

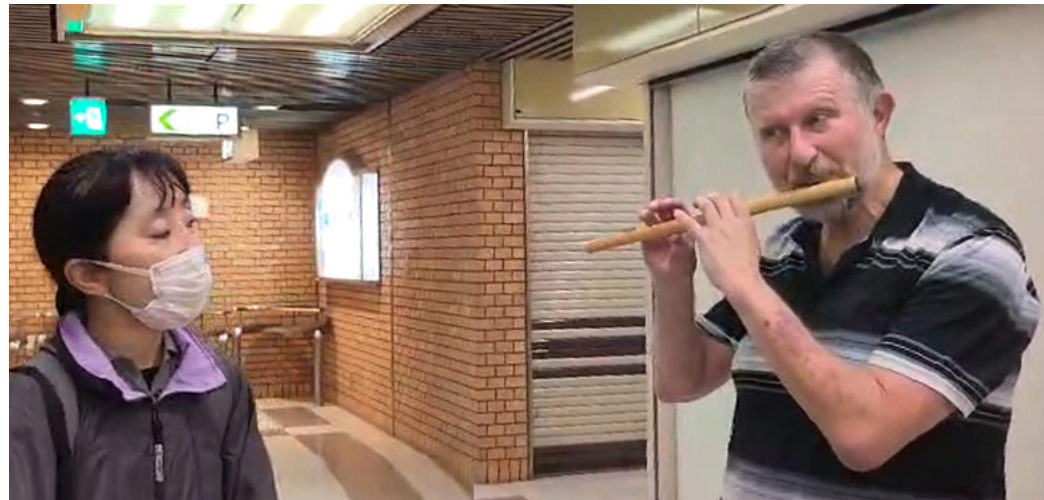
את הריקוד "פלפל ובטטה" לימדתי מייד בהמשך. ניכר היה שלרקדנים רקע בריקודים בלקניים ובשימוש בפעמות באורך משתנה. אף שהשיר הוא בגרסה עברית, להדגמת המקצב נעזרתי במילים באנגלית שהמצאתי – "po-ta-to, po-ta-to, I want to plant a po-ta-to". היפנים צחקו על ההסבר, אך מיד קלטו ובצעו אותו.

רגע משעשע נוסף היה כאשר אמרתי שבקטע המעבר אפשר "לרמות" ולהחליף ארבעת צעדים מהירים בשני צעדים איטיים, למי שקשה. זה עורר צחוק... נראה שהמושג "לרמות" בצעדים, כי קשה, לא קיים בשבילם. או שרוקדים את מה שנדרש, או שלא רוקדים כלל. המדריכה, מיהו, אפילו נגשה לחדד מה עושים עם הידיים בחלק השני של הריקוד. <https://youtu.be/W55dRDqztb8> רקדנו עוד כמה ריקודים (ביניהם "דבקה אוריה" ו"ענביי"), חזרנו על שני הריקודים שלי, וסיימנו בריקוד רגוע.

כאן הגיע רגע מרגש, כאשר בסוף הערב הוא הגיש לי חליל! חליל במבוק, עם ציפוי לקה פנימי נגד לחות.

בשיחתי המקדימה עם המדריך, סיפרתי לו שאני מנגן בחליל צד ושאני מחפש לרכוש חליל יפני. כאן הגיע רגע מרגש, כאשר בסוף הערב הוא הגיש לי חליל! חליל במבוק, עם ציפוי לקה פנימי נגד

לחות. כמו כל מוצר יפני, הושקעה מצוינות בייצורו. ומייד כשיצאנו בתום ההרקדה אל מרתף המרכז המסחרי, שהתרוקן בינתיים מאנשים, הוצאתי את החליל, ויחד עם המדריכה ביצענו את "מעבר לקשת" – היא שרה בקולה היפה, ואני ניגנתי כמיטב יכולתי בחליל שטרם התרגלתי אליו. <https://youtu.be/37-5RFoZYN8>. לבסוף יצאנו אל הגשם בחוץ, וכמה מהרוקדים ליוו אותנו אל תחנת הרכבת התחתית.

מנגנים ושרים את "מעבר לקשת" בתום ההרקדה

מספרת אורלי:

כל ביקורי העבר שלי בחו"ל לא הכינו אותי ליפן. בתוך כל השונה והמשונה התבלט הביקור בהרקדה המעורבת מריקודים בלקניים וישראלים. הריקודים הם "מגרש הבית" שלי כל חיי, אך ביפן, המגרש הביתי היה שונה ומפתיע, וההזדמנות להיפגש מקרוב עם התרבות האחרת על רקע הריקודים המוכרים הייתה חוויה ייחודית.

כאשר נכנסנו לאולם כבר נרקד הריקוד "בחלום" (של עמי בן שושן). איך דווקא הריקוד החמוד הזה הגיע לפרטואר היפני? ועוד אני מצטרפת למעגל הם עברו לריקוד בלקני מורכב מאוד בשבילי. הבנתי שגם השליטה שלי בפלורצ'יקה או בוצ'ימיש לא תעזור לי להצליח להשתלב במהירות בתוך המעגל המושלם, והמקצב היותר מאתגר שפגשנו שם.

רקדנים דייקנים מאוד אחד אחד. כמו נקלעתי לתוך להקה. והנה, הופיע הריקוד "ישראל" של דודו ברזילי. "ישראל היא הבית שלי, ישראל החלום שאיתי, ישראל

כאן ועכשיו". ישראל? הגענו מתוך ישראל המדממת ל"יקום" בו אף אחד לא שאל ולא שואל אותנו עד אותו רגע "מאיפה אתם" ויכולנו להשתחרר מהידיעה שאנחנו שגרירים של מדינה בעייתית בעולם כרגע. (חוויה כשלעצמה). פתאום, מין אהבה כזו לישראל מצד אנשים שקשה להניח שהיו אפילו שומעים על ישראל ללא החשיפה לריקוד הישראלי.

מהר מאוד הבנתי שגם אנגלית אינם יודעים, בוודאי לא עברית שהם נחשפים אליה בריקוד, אבל את המילים "ישראל שלי" הם מבינים. כל הגוף מתנועע בריקוד הכולל ומביע אהבה לישראל. הריקוד כולל תנועות ידיים והם עשו אותן בהרבה רגש מלווה בהבעות פנים ומביע אהבה. מדהים.

חשבתי על המרחק התרבותי האדיר שנחצה כאן מול עיני בהרף של שניה ודמעות עלו בעיני. תודה לשגרירות המופלאה שהריקודים הישראלים עושים בשבילנו בארץ זרה כל כך, בתוך העיר הענקית אוסקה (כן, אותה זו שאנחנו רואים בסדרה "שוגון").

היה מעניין מאוד לחוות את תחושתיהם כשנפתלי לימד את ריקודיו. נראה כי השיר המוכר

רוקדים את "דבקה אוריה" של מושיקו

הבנתי שהם אינם יודעים עברית שהם נחשפים אליה בריקוד, אבל את המילים "ישראל שלי" הם מבינים. כל הגוף מתנועע בריקוד הכולל ומביע אהבה לישראל.

לומדים את "מעבר לקשת" - פניה אל על

"מעבר לקשת" העיר את החלום גם ביפן, ו"פלפל בטטה" שעשע אותם מאוד, בהקשבה לתיאור מילות השיר. בשני המקרים הם העדיפו את הגרסה העברית על הגרסאות האחרות שנפתלי הציע להם, ביפנית ובמוסיקה בלבד. קצב הלימוד שלהם ומידת הדיוק הפתיעו.

בשלב זה הם הציעו לנו לבחור ריקודים. "כל מה שתמצאו" הם אמרו לפליאתי. כשהצעתי את "דבקה אוריה" נעניתי שזה ריקוד קשה. הופתעתי. נדמה שכבר התרגלתי לחשוב שהכל "קטן עליהם". כשהתחלנו לרקוד שמתי לב שהמדריך שאחז בידי טעה קצת בכיוונים אבל שלט היטב במקצב, ודייק גם בחלק הרביעי של הריקוד, בו קיים מקטע שגם בארץ רבים שוגים בו.

עד עכשיו אני לא בטוחה אם הם הכירו את הריקוד מראש או העתיקו אותו, אבל תיתכן האפשרות כי המילים "ריקוד קשה" באו לתאר מצב שבו הם מכירים את הריקוד רק ב-99 אחוז... לא במאה. כי מבחינתם, כשהידע אינו מושלם, כנראה מצהירים ש"לא יודעים". ההקפדה על שלמות היא דרישת חובה.

רקדנו רפרטואר מעניין מאוד. ריקודים המזוהים אצלי רק עם הרקדת "שושנים" (ישן ואמצע הדרך), לצד ריקודי מושיקו או גוב ארי, ולצידם ריקודים מתוך הרפרטואר המודרני יותר, שגם הם ברובם נחשבים פחות סטנדרטים בהרקדות הרגילות בארץ, ואלה שולבו להפליא בתוך ריקודים בלקניים מורכבים.

לא נמצא בישראל הרקדה עם רפרטואר כזה, בעיקר משום שהוא דורש חיבה לסגנונות שונים של מוסיקה ומקצב וגם יכולות טכניות שונות. את כל הידע הזה הם צוברים בשעתיים של ריקוד בשבוע. איך? קשה להבין.

כשהסתיימה ההרקדה, תוך שלוש דקות הוקמה איזו מחיצה באמצע האולם שחילקה את הרוקדים לבנים, בנות. אצלנו, בצד של הבנות הן מיד התפשטו להחלפת בגדים מלאה-מלאה, כולל הלבנים התחתונים. למה מה? כי הם "התלכלו" כשרקדו שעתיים? תהיתי (שוב) לרמת הניקיון האבסולוטית הנהוגה ביפן. ותוך כדי החלפת הבגדים המהירה סיפרו לי שכן, שעתיים בשבוע מספיקות. המדריך משתתף בהשתלמות פעם בחודש ומעשיר את הידע שלהם. האם זה מספיק? לא בישראל. ביפן אולי כן.

תהיתי לשאלת המסכות, והתשובה שקיבלנו במספר מקומות מעניינת... לכאורה,

**לא נמצא בישראל
הרקדה עם רפרטואר
כזה, בעיקר משום
שהוא דורש חיבה
לסגנונות שונים של
מוסיקה ומקצב וגם
יכולות טכניות שונות.**

המסכות הן להגנה מפני אלרגיה לפריחה באביב. אלרגיה שכנראה מאוד דומיננטית ביפן. אבל האמת, וגם אותה שמעתי באותן כמה דקות של החלפת בגדים במחיצה של הבנות, היא שנוח להן להיות פחות חשופות. שומרות על פרטיותן. לכן, גם למרות שהיו מאוד מאוד ידידותיות (הבנות, כי עם הבנים לא דברתי), הן לא ממש התקרבו כדי שמירת קשר בחיים מחוץ להרקדה. לשאלתי על שימוש ב"פייסבוק"? הן הגיבו בסוג של שתיקה שהבהיר לי שאין על מה לדבר.

החום והחיבה בה נתקלנו התקיימו לצערי רק לאותו הרגע. לאחר השבועיים וחצי ביפן, הבנתי כי הקודים לידידות מהירה שאני מכירה מהחיים שלנו, כולל ממקומות אחרים בעולם, לא תופשים כאן. והמסכות, כנראה מקלות עליהן ליצור את הריחוק, בדיוק זה שהן זקוקות לו.

לנו הישראלים, הרגילים בתחושות של שליטה ובטחון (או בלהיראות כאלה, גם כשאננו ממש מרגישים כך), זה שונה מאוד להיווכח בכוחה של קבוצה שבה הפרטים בעיקר רוצים להיות "כמו כולם" ולא להתבלט בהיותם "יותר טובים", "יותר מיוחדים". במיוחד בתוך עולם של ריקודי עם, הרצון המשותף הוא שכל הקבוצה תרקוד יפה וביחד ולא כל אחד לעצמו. זה מעניין, וזה מצליח. הם נראים כמו להקה מאומנת כשהאמת שהם רוקדים רק כתחביב.

כשלומדים מה הביא לכך שהיפנים רוקדים ריקודי עם ישראלים, מבינים את הצלחתו של הרעיון לטשטש לרגע את המבנה ההיררכי המובנה כל כך ביפן ולתת לכולם להיות כאילו שווים (לרגע), לתת למנהל לרקוד יד ביד עם העובד וביחד לבצע ריקוד בשלמות. כנראה שגם בשביל הרוקדים בקבוצה זו, זו הזדמנות לצאת מהשגרה ולהגיע למקום מיוחד בשבילם, אך זו "שבירת שגרה" לשעתיים בלבד בשבוע. לא להרבה יותר מזה.

לא נותר לנו אלא להודות לשגרירי ישראל, המדריכים לריקודי עם שביקרו ביפן והחדירו את התחביב הזה שלנו לעולם הכל כך שונה ובהצלחה מרובה.

סוף דבר

אישחנה פאר - ריקוד ארמני סוער

הביקור בהרקדה ביפן הפך לאחת מחוויות המהותיות של ביקור בארץ מיוחדת זו. במשך ימים לא יכלנו להיגמל מלשיר באוטו את "מישאלה". כאשר הגענו ל"אלפים היפניים" הרגשנו דחף לרקוד למראה ההרים המושלגים מסביב, ועשינו flash-mob קטן בו רקדנו את "מעבר לקשת" לגרסה היפנית של השיר, לעיני יפנים משתאים שמיד שלפו מצלמות.

שמחנו לגלות ביפן קהילייה שכה מחוברת לריקודים ישראלים, גם מבלי שיש להם זיקה

שירה ליהדות או לישראל. הדבר מעיד על הייחודיות של הריקודים הישראלים בתוך המכלול העולמי של ריקוד עממי, ושל איכות ותחכום היצירה של היוצרים המובילים. נוכחנו במו ידינו ורגלינו בכבוד שנותנים היפנים לכוריאוגרפיות ובהקפדה הרבה על הפרטים בעת ביצוע הריקודים.

ביקור בהרקדה בחו"ל הוא הזדמנות להכיר אנשים, ללמוד עליהם ועל קהילתם, ולתקשר איתם ברובד נוסף. כך גם ביפן הייתה זו הזדמנות לתקשר עם היפנים במישור אחר, הבינלאומי, של מוסיקה ותנועה. אני מקווה עוד לשוב ליפן, ואני בטוח שלכשיקרה הדבר, אחפש שוב את החוויה של מפגש עם הרוקדים היפניים.